

БҮРЯД УНЭН

Бүгдэд ачадай газетэ

1993

АПРЕЛЬ

27

Хабарай һүүл (уу) харын 5
ВТОРНИК
Гаргай 3
№ 78 (18692)
газетын сэн:
тахилай — 50 мүн.,
Хэлсэгтэ сэн

1921 оной
декабрин
21-нээ гаран

Редакторай булан

АШАТА МАЙН АРИУН АМИСХААЛ

Эндэ эрдэмтэд — политологуудай абаггүй нуужа байһанын гайхал түрүүдэ. Хүн зала, ажалша олонхини хун зала шидхэзэнь хубилтануудай боложо байхадни, аба анраа хатахада янаа? Маанады ямар юуэнь хүлээжэ байһанын харуулахгүй юм гү? Шингэ ажабайдалай хушгэлтын хуулинуудта, ямаршье уг залгамжалха бодомжодо манай сэг «мэдэлгүй» болохоогүй бэе аб даа. Угы юм аб даа. Тимэһээ энэ асуудалаар эрдэмтэд болохожо, шинжэлхи хүдэллэри збуулаха эсэргэти гэжэ хангадана.

Ашата май харын эхнэй эгээл нэнги, хэднэйшье сагта найхан байха һийндэр бин. Тэрэ хадаа Майн 9, Агуу Илалтын һийндэр. Олон миллион зоний шула аджага туйлагданан энэ һийндэр манандые бүтэсэнтэй нэгдүүлжэ, энэ долхэй дээрэ жуузын хуу хүдэлдана орохогүй, хүнэй һанан сэдхэжэ сооноо һайн найханай үрхээн эсэглэй «мэдэлгүй», энэ Илалта туйлаһан арал амьдралые бэрхшээл дабаха гээд харуулан лэвнэһүүд бин байха гээд гэршэлнэ.

Гэбшье СССР-ий бүридэдэ ородог байһан зарим республиануудта, илангала, Прибалтикада, Зүүн Европын орононуудта энэ ажалуудар зонине фашизм бүтэсэнтэй аришалха тэсгэлдэ унаһон совет эсэргэһэдэй хүшоонуудые һандаргаан, бузарлаһан шарнуур үзэгдэн гэжэ дуулахада, одоол жэрхэдээһээ хүрэхөө байн.

Шингэ байһан зон бүнтэй баймаар гү, али үгы гү? Харюун уридалан нэгдэжэ эгээл аб даа. Хүн түрэлтэй түхэдэ эгээл хархис муухай һургаа барилгалан фашизм хадла манай түүхэдэ ямар хэлбэрн орууха байгаа? Энэзонин зон һайнаар мэдэржэ абаһан, бие дээрэ үзэһан аравуудай алауу үетэй энгээ муу муухай хэрэгүүдэ үйлдэжэ байхадни, зоооо тон агуу болоно.

Биднэр, гэжэ баяринуудай ашаар ажалнуудад дурасхалын нэнги һайханар сэхихэ, хэтэ мууһын һанган болгохо байһанаа ойлгоно гүднэ? Тэвэл аргаар алауу һайхэн наһата дийнэй гаварта орхино бүүдэ тухай дурасхалые манай хойноһоо эсэхэ үетэй дахиуулаха, дийн дедарай айһингэртэй аюулай хайшаа байһанын тэдэнэтэ ойлгуулаха, сэдхэжэ арухэн соонь мүнхэ сарва улохохэ уялгатай байһанмай арасхалгүй элн ха юм!

Улам өсөөржэл, улам наһатай боложо байһан тэрэ айһингэртэй дайнал багарууд манай гүрэн түрэн эгээл хүндэтэн эрхэтэд болохо ёлоти. Тэдэнэр нимэ эрхээ шула эсхэтэй дайнал дүлэн соогуур олоо, наһанайгаа цагшн гүгсэхэдэ дутуу дунда, гээлтэ хорлолтогүйгээр ажалууха бүнтэй үршөөдэ дүүрээр хүртөө. Энэ нагнин уяллага бэлдүүлхэ гэһи маанадэй бүнтэй, гүрэн түрэн эгээл шухала хэрэг болоно ха юм.

Ушоо СССР гүрэнэй бүтэн байхада, «Дурасхалэй дөбтөр» гаргах шидхэбэрн сбаһан юм. Энэ хэрэгтэй огтолон орхидоогүйн һийн. Шулаа дайны дүлэн соогуур аян наһала үгэһэн бүхи зонине энэ дөбтөр соо оруулаха, дурасхалые бодоттор мүнхэлэхэ шадаа наһанай, дэмбэрлэлэй, бүнтэй хэрэг болохо байгаа даа. Тимэһээ, удангүй Агуу Илалтын 50 жэлэй ой эршэхэл.

Тимэһээ сагай хэдэ хүндэ хүсэр байһамбэ, энэ дөбтөр заабол гаргах, тинхэдэ дайнда унаһан бүхи зонине тэрэн со оруулаха шухала гэжэ хангадана. Энэ бодолоо дахин дахитайхада, саашадаа нимэ юуэнь һайар хэргэ гү, али үгы гү гээд бодоһон хадаа хэлдэһи гэһи аб даа.

Ашата майн ариун амисхаал улам элээр мэдэргэдэ. Тимэһээ заншалта һийндэрүүдэ һайнаар, баясхалтайгаар угтай даа!

Ц. ЦЫРЕНДОРЖИНЕВ.

АРАД ЗОМНАЙ ҺАНАМЖАЯА МЭДҮҮЛБЭ

«ЗАЛУУШУУЛ ИЛАНГАЯА ҮСӨӨН»

Бүхароссин референдум үнөөрхэ татаар Улаан-Удын Октябрьска районий һунгуулин 35-дахн участка тус районий 32-дохн дунда һунгуулин байһан соо оршодо юм.

Угэсөөй 7 сагта һунгуулин үүдэндэ турба дүрбэн һунгаһад зооноо.

Нимэ эмхэнгүүгөөр дуугаа үгэжэ эхилхэнь гү гэжэ бодомжолоһон, һунгуулин бобо алахадаман, участково комиссини гэшүүд стори саана һунгуулада һаал эзэлжэ байба.

Харахаданин бюллетень-нуудэ гарган барилхан хүнүүд талалга соо орохо, ямар асуудалда янаа харюусаха тухайгаа бодомжолохо хэбэрэй. Гэбшье нэгэ шара үгэһэй һунгаһа буряад хэлэн дээрэ хэблэгдэн бюллетень барилд. «Та, алауу хүсэр, энэхэниини оршуулаха үгэб» — гэжэ хандана.

Тэрэһэй гүйлта дүүргэжэ болодог һон. Һунгаһа буряад оршуулагша хэрэгтэй болохо гү, али? — гэжэ уялгатай дунда залуушуул үсөөн бай-

Һунгаһа В. А. Мадасов нигэжэ хэбэрэ: «Би пенсционер хүнби. Гэбшье оройноого хуби валада саашадаа ехэ удха шаартай референдумда хабаадаха ёлотиб. Референдумэй асуудалуудта минни үгэһон харюунууд Танине һонирхуулаха гү? Би «Президент Ельциндэ этгэһэб» гэжэ харюу үгөөб. Экономическа реформа ахилһон хүн орооо энэл хубиллалтаа түгсэхэдэнь хүргэ лэ! Даб дээрэ Россин Президент болохоор хүн үгы.

ДУНДА ЖИИРЭЙ

Дуугаа үгэһэн участка дундаһада, урдаһанман наһатаһан эрэ эхнэр хоёр — нэгэ гэр бүлин хэбэргэй — дайралдаба. «Юралоо, бүхэнь ауржа хаяба. Энэһиһээ үрө гарахаа байһагүй» — гэжэ эхнэрийн, минни хажуугаар гарахада, хэлэһиний дуудлаба. Шюрунуу-данын тэрэ үгэһэнэй бүрхэжэ тэһэргэйһи һарууд бшэ.

Гэбшье участка орохо, зон нилээд олон. Уула оромсоор гүрэн газарта эдөө хоол наймаалана.

12-дохн ПНТУ соохи 37-дохн участок Октябрьска районий һүүлэй хэдн жэл соо тон түрэнгөөр ургалан газарнуудай нэгэндэ, мелькомбинаттай наада тэжээн, оршодог юм. Дуугаа үгэһэн талхин — газаа үдэннээ хооло бшэ. Тинхэдэ урданай хидал, фамилийн эхн үгэһүүдэр бшэ, гэр гэрээр һунгаһад хубарилгатай хушгэ. «Вачернуудые хубарилгатай снэгэй (шор референдумыхи табигланхай)» — гэжэ Октябрыска районий эхиргаанай түлөөлэгшэ Н. Н. Поджурнак ойлгуулаа. Энэһанай явалта дүүрэн байха эсэргэти.

Угэсөөй долоон сагта участка нэхэдэ, дуугаа үгэхэ хүнүүд сугларһанхай байгаа. Тингэдьиёе хүнүүд илээд эдэхэһиһегэр эрхэжэ байһай гэжэ Инна Петровна үргэжэлүүлэ. Жердөөй үйлсэн 134-дохн гэрһээ 85-тай ород хүшооһэй тулгуур тулаад, орооо ябаагар ерү. Бюллетеньдэнь тэмдэг хэмэ үгэһэн комиссини гэшүүдэ иматгал Ельциной түлөө дуугаа үгэхэб гэжэ эрид модүүдэ гэдэнэ.

Участогай хаагдахын урда тээ үдэнэ дахин ошоходон, 4208 хүнэй 2271 хүшини гэхэ гү, али 54 проценти дуугаа үгөө гэжэ комиссини секретарь С. А. Ошрова намда дуулгаба. Дунда жинрийл дун байгаа ёлоти гэжэ һанаа һэм.

Набаянал ушоо нэгэ гэр бшэ, ородууд. Ельциныне бурхашанхай. «Байдал хүндэ, пенсмин оройлод таба янган» — гэжэ һамганин голхорон хэлэһ. Нивэ уужа байһан нэгэ залуугтар буряад хүнэй һанамжынь һураһанин: «Юундэб» даа. Ельцинда дуратай хүм. Харин Хасбулатовта бабал юундэһеб дуратууб, томоотой хүн гэхэ аалта? — гэжэ баримтална. «ЗММК-да түмэрнэ дарханаар хүдэлнэб. Гатаов. Угы, Потанов бшэ. Гэбшье тэрэнтэй хоюулаа хурамханайкидби, бүри нэгэ үйлэһын». Авиазаводто хүдэлдэг нуоо үнхэрын Президентые бурхушаагааб гэжэ.

Хуршэ гэртэ аһауудар, тулгуур тулаад яһанан буряад үгэжөөлэй һанамжаар һонирхоһонин: «Шүүдэр мэдэб» — гэжэ ноурыем халта шэртээд хэлэб. Харин тээ байгарханаа тэрэ үгэһэнтэй бүфедэй хажууда дахин дайралдаһанин, тэрэ орооо: «Бишин Ельциной түлөө гэжэ дуугаа үгөөб» — гэб. «Ороидон ондоо нэгэ дурраг оробол, бүри доройтоно аб даа. Бүхы Ельцин уянагаага гэхэнь буруу. Хрущевһоо хуул эхитэй. Сталимайил журам барилдг һааб даа».

Улаан-Удын Икелендорговскэ районий Гагарин районэ үйлдэжэ ороһодог 65-дахн һунгуулин байһан соо 8-дахн һунгуулин участка үгэжэ салжэ, үгэһоний 7 үдэһэй хүн зон сугларжэ эхлэб. Снэгтэ 226-1 һунгаһад тоолодоно. Долоон час болоогүй байхада ажалдаа эхэ наража яһанан локомотивна дөлогой машинист Николай Баторовин Миксөө дуугаа түрүүлэн үгэхые гүйбэ. Улаан ажалтай ветеран, 80 наһатан Кристины Васильевна Юзина түрүүтэй уриа тэмнэ һураһилдажа захалаа һон. Буурап толгойтой үбгэд, хүшэд эбтэй эгэй хутаралдоод, наралгүй хоорэдлөөр һунгуулин участка эршэд.

С. БАЛДУЕВАН фото.

УНШАГТЫ, ТАНИЛГАГТЫ.

Профсоюзай һонинууд

Майн 1-2-то ажаллада наһалаа хубилгалаһан уридые үнхэ уриае федерацияд эхкинууд хушгэр дэмжэе.

«Оройноого промышленностине хүгсөөһоний ашаар» хүдэлмэришдэһи ншээ һунгуулинууд бин болгохо, «амидарада хүсэд хүрэхөөр эзэн бага хэмжээһиёе бага бшэ» ажалэй адал бага бшэ тодорхойлохо гэрэн эригтэ профсоюзудай Москвагай федерация табина.

МНИСК, 1993 оной майн 1-дэ акалыс хамгаалха, эрхэдэй ажаллахэ эрхые хамгаалха ба ажабайдалай эрхэд эрхэ байдал хангахэ үдэһы үнхэргэхэ гэжэ облас-тын нэгдэлүүдэй Совет дүүдтэ, республикын ба облас-тын комитетүүдтэ, һаабаринуудай профсоюзудай советүүдтэ, республикын предприниматуудта, эмхн зургаануудтай ба һурталдай эхкинуудай профсоюзудтэ дуралдан тогтоол Беларусьци профсоюзудтай федерацийн Советэй Президиум баталан абаа.

Алаалта зоний наһалаа нэгдэлгэн уридангуд дорю хэтингүүдэ, жагсаалнуудые үнхэргэхэ гээд дордохтада, Алаалта коллективтэй үйлдэһэрини түрүүшүүдэе ба ветерануудые хүндэлжэ, алаал дээдэ голтоһан хүнүүдтэ, хүн үгэлдэбэр дээрэ һааа, Сарангатай бүтэһүүдтэ ошоно, тубалемана үзүүхэ эрэгтэй.

Улаан-Удын Шинжовна һунгуудта һүүлэй үдэ томо гэрүүдэй олоор барилдаа, ншэ байрада ороһон ажаллада тоо нилээдгүйгөөр ншээ гэһи. Энэһаные урдад үнхэргэһан референдум гарилхэ үгэбэ. Юуб гэхэдэ, энэ һунгууд урдандаа «Электромашин» заводтай «Восток» клуб соо һунгалта үнхэргэһан эрэн. Нүүдөөдэ харин муноо тус һунгуудта һунгалтай аялар дүрбэн участка энэ юун тус тус үүдтэ салжэ, тосхоноого ажалладые хүндэлжэ, ёһоор угтаба.

Һунгуулин манай дүрбэн участка 3186 һунгаһад эртэ үгэһоний эхилжэ, дуугаа үгэжэ эхилэ, Угэсөөй 7 часнаа эхилһон һунгалтада үбгэд, хүшэд бшэ сэдһаа түрүүлэн эрбэн байн, — гэжэ участкаво комиссини секретарь Т. Е. Угловскай хоорынэ.

Һунгуулин 4-дахн участкай һунгаһад динлоһон сзонинь яралтүхэһөөр һунгалта эрэн. Нүүдөөдэ заримшауһын шухала удха шаартай комхэ аюулада хабаадалсангүй. Энэ юун тухай гаршээд гэхэдэ, һон түрүүлэн, «Россин Президентин хооһон найдалта билдэнэртэ юушые үгөөгүй, үгэһиһегүй» гэжэ хэдэн һунгаһад өһонднгоо һанамжа хэлэ һон. Зүгөөр эдэнэр нэрэ, обог, фамилинуудта нэрлэжэ дуратуу байба, Һунгаһад нэгэ, хоёроороо һубарилдан газанаа ороно. Тэднэй дунда хоёр үрүнээр, үбгэжөөлүүд нигэжэ хоорэднэ: «Зай, нухар, һийндэрөөр амаршална! Ельциной түлөө дуугаа үгэб гүйн?», — гэжэ нагнини асууна.

Угы, Юуһэй түлөө тэрэһидэ дуугаа үгэхэб? 100 хүзэригөөр аһахэн гурбан буужа абад яһанб. Ноогон бааһар ошохо, махоорон абаһанин. Сигаретэ гү, али папиретэ 100-140 түгэригөөр абаа һаа, пенсөө абагараа юу эднхэ болоһонб? — гээд тэрэнэ харюусаа.

Манаһи районий һунгуулин 43 участкадта 102 мнлһаһа дээшэ ажалшад эрхэжэ дуугаа үгэхэ гээд эрхэ үгэһонһоо хүлэһэнэйбди. Удэрэй 12 часа бүхи һунгалтаһад хорвод шахуу проценти дуугаа үгэһон байха юм, — гэжэ ардаһи дундад Улаан-Икелендорговскэ районий Советай түрүүлэгшэ А. И. Круглова мэдэһэн.

Районий һунгуулин бүхи участкад үдэһын 10 часа үдэһүүдэ хаяжа, бюллетеньүүдэ тоо тожо, согсоложо ахилһон байба.

4-дахн шюурта, Нагнин дурасхал, Д. Жугурова: «Мартгаданагүй уулаага!»

19.15 — Валентина ба Татьяна Дор...

22.00 — «Шинжовна» клуб соо...

00.30 — «Восток» клуб соо...

01.00 — Манаһи районий...

01.30 — Спорт...

01.30 — Спорт...

01.30 — Спорт...

01.30 — Спорт...

01.30 — Спорт...

Нангин дурасхаал
МАРТАГДАШАГҮЙ
УУЛЗАЛГА

(ГВАРДИНН 82-ДОХИ ДИВИЗИОНИ «В БОИ ЗА СТАЛИНА» ГЭЭЖ ГАЗЕТЫН 1945 ОНЫ ФЕВРАЛИЙН 8-ДА НИМЭ ГАРШАТГАЙ БЭШЭГ БАРИЛАХАН БАЙГАА)

«Любим хото тээшэ (концентрацино лагерь энэ байн) Нэлхийн үлэжээн, гораой хүн зон сонхоо...

Майланек тээшэ үлэжээн Нэлхийн горадые үнэхөөрөө булардаг байгаа даа. Лагерини крематорини өдөө...

Нарай Барлагуудай хүүрэй үнэй хадагалан маводелин үлэмээр оройдо: «Манай хуби...

«Ладунгын биригэн түүхэй, эндэ оройн үлэмээр үлэ хээжэ гүрмийг (индустритай) бизини танилцуулба...

Энэ мүүсбэй танилсаад, хүдэ боодло абтаншуд, урдань Польшининслэ байн...

Эхэн тухайда арьал хадаа хэзэн тоонууды дурдаа, 1936 ондоо 1945 он болотор...

«Братик, Веса!» гэди дүү басаган аяншаба. «Лаб гэшэ гү, ади.» гэжэ нанаанам.

Сөг зурахан уулзабадан даа. Нүхэни буудалдангаар саашаа гүйлдэб. Яарнаб.

Гүрнэй музей болгодоон Майланек гэжэ лагерине би...

БҮРЯТИЯ
мүнөөдэрэй номерто

«Хото ба хүн зон» — тобиш мэдэсэлүүдэй сугдүүлбарин.

«Угга маргаха ёногүйд» — Э. Гармаевагай мэдэсэл.

«Хуушан монгол бэшэгтэ бусаха гү?» — Т. Менжингийн нэй статья.

«Сотгой залуушуулые» — Рали штегнерини урнана — С. Сидев В. Квашини хоёрой статья.

«Шалбаг соо унаад...» — МВД-ийн мэдэсэл. Соносколнууд.

ХААНАБШИ, МИНИИ
МҮНХЭ-НОГООН ХҮБШЭ?

Хай бизини хэди баясуудат гэжэ нэм. Эдэс хоолой хомор үлэе...

Тээшэ үлэе ой тайгамин ан гүрөөрөө, гол горход, нүүр-нүүднэй заагаа...

Тээшэ үлэе оройн үлэжээн Нэлхийн горадые үнэхөөрөө булардаг байгаа даа.

Нарай Барлагуудай хүүрэй үнэй хадагалан маводелин үлэмээр оройдо: «Манай хуби...

Эхэн тухайда арьал хадаа хэзэн тоонууды дурдаа, 1936 ондоо 1945 он болотор...

«Братик, Веса!» гэди дүү басаган аяншаба. «Лаб гэшэ гү, ади.» гэжэ нанаанам.

Сөг зурахан уулзабадан даа. Нүхэни буудалдангаар саашаа гүйлдэб. Яарнаб.

Гүрнэй музей болгодоон Майланек гэжэ лагерине би...

ЭШЭЭННЭЭ ГАРАБА

Тала дайнаар бэлжэе ябан тарбаганай дүүрэгээр булхага гээшэ нилэмээ бэлэн хэрэг бэш юм.

«Дэ багаар наран шаража эхилэб Баруун тээшэ дулахан нилэмээ үлэе. Нэгэ гүбөөгэй хорхойдо талин тарган табан тарбаганай наадажа байхны өбөөрөө.

Угын хүндэн нэгэ эрбэлэни хаг, дөр-нэни үдэн ногоон соо тарбаганай нүхэн олои.

Тунгшээр байтарин, нэгэ нүхэн сооноон тарбаганай толгой харагдалал гэб.

Тунгшээр байтарин, нэгэ нүхэн сооноон тарбаганай толгой харагдалал гэб. Ехээр яамилхаваны болшоноо хэжэртэй.

«Хото ба хүн зон» — тобиш мэдэсэлүүдэй сугдүүлбарин.

«Угга маргаха ёногүйд» — Э. Гармаевагай мэдэсэл.

БАЙГААЛН ТУХАЙ БОДОЛНУУД

Тээшэ үлэе ой тайгамин ан гүрөөрөө, гол горход, нүүр-нүүднэй заагаа...

Тээшэ үлэе оройн үлэжээн Нэлхийн горадые үнэхөөрөө булардаг байгаа даа.

Нарай Барлагуудай хүүрэй үнэй хадагалан маводелин үлэмээр оройдо: «Манай хуби...

Эхэн тухайда арьал хадаа хэзэн тоонууды дурдаа, 1936 ондоо 1945 он болотор...

«Братик, Веса!» гэди дүү басаган аяншаба. «Лаб гэшэ гү, ади.» гэжэ нанаанам.

Сөг зурахан уулзабадан даа. Нүхэни буудалдангаар саашаа гүйлдэб. Яарнаб.

Гүрнэй музей болгодоон Майланек гэжэ лагерине би...

«Хото ба хүн зон» — тобиш мэдэсэлүүдэй сугдүүлбарин.

СПОРТ

ХҮНДЭ ШЭГНҮҮРТЭЙ
БАРИЛДААШАД ҮСВӨН

Манай залууда барилдаа-гаар тини олон мүрсөөнүүд болжо байга бэшэ хааб даа.

«Хото ба хүн зон» — тобиш мэдэсэлүүдэй сугдүүлбарин.

«Угга маргаха ёногүйд» — Э. Гармаевагай мэдэсэл.

«Хуушан монгол бэшэгтэ бусаха гү?» — Т. Менжингийн нэй статья.

«Шалбаг соо унаад...» — МВД-ийн мэдэсэл. Соносколнууд.

ХҮГШИН
ПРЕЗИДЕНТ
СИЛА-Гай Тезе

1986 ондо Тезе шигэ байхадаа, Хооба дундай президентэ эхээлээ түршэ даа...

Тээшэ үлэе ой тайгамин ан гүрөөрөө, гол горход, нүүр-нүүднэй заагаа...

Тээшэ үлэе оройн үлэжээн Нэлхийн горадые үнэхөөрөө булардаг байгаа даа.

Нарай Барлагуудай хүүрэй үнэй хадагалан маводелин үлэмээр оройдо: «Манай хуби...

Эхэн тухайда арьал хадаа хэзэн тоонууды дурдаа, 1936 ондоо 1945 он болотор...

«Братик, Веса!» гэди дүү басаган аяншаба. «Лаб гэшэ гү, ади.» гэжэ нанаанам.

Сөг зурахан уулзабадан даа. Нүхэни буудалдангаар саашаа гүйлдэб. Яарнаб.

Гүрнэй музей болгодоон Майланек гэжэ лагерине би...

РОССИИ

«Хото ба хүн зон» — тобиш мэдэсэлүүдэй сугдүүлбарин.

«Угга маргаха ёногүйд» — Э. Гармаевагай мэдэсэл.

«Хуушан монгол бэшэгтэ бусаха гү?» — Т. Менжингийн нэй статья.

«Шалбаг соо унаад...» — МВД-ийн мэдэсэл. Соносколнууд.

«Хото ба хүн зон» — тобиш мэдэсэлүүдэй сугдүүлбарин.

«Угга маргаха ёногүйд» — Э. Гармаевагай мэдэсэл.

Эмхидхэн байгуулагшад — Бурлад Республикын Верховно Совет, Бурлад Республикын Министруудай Совет, Бүгэдэ буряадуудай үндэһэн соёлой эблэл болон редакцини амалша коллектив.